

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ
ІНСТИТУТ СУЧАСНОГО МИСТЕЦТВА

КАФЕДРА ХОРЕОГРАФІЇ

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА: ТВОРЧИЙ ПРОЕКТ З
ПОЯСНЮВАЛЬНОЮ ЗАПИСКОЮ**

на здобуття освітнього ступеня Магістр

на тему: « **ВАЛЬС ТА ЙОГО ТРАНСФОРМАЦІЯ В УКРАЇНСЬКІЙ
ХОРЕОГРАФІЧНІЙ КУЛЬТУРІ**»

Виконав: здобувач II курсу

групи МХР-31-22

Спеціальність 024 Хореографія

Константинов Олексій Олексійович

Науковий керівник: кандидат
педагогічних наук, професор

Забредовський Степан Григорович.....

Рецензент: кандидат мистецтвознавства,
доцент

Підлипський Андрій Ігорович

Допустити до захисту

протокол засідання кафедри від _____ № _____

Завідувач кафедри _____ професор Вантух М.М.

м. Київ 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВАЛЬСУ ТА ЙОГО ТРАНСФОРМАЦІЇ В УКРАЇНСЬКІЙ ХОРЕОГРАФІЧНІЙ КУЛЬТУРІ.....	7
1.1. Історіографія дослідження.....	7
1.2. Вальс в українських балетах.....	14
1.3. Різновиди вальсів та їх особливості.....	20
1.4. Вальс в різних видах мистецтва.....	25
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1.....	33
РОЗДІЛ 2. ХУДОЖНЬО-АНАЛІТИЧНІ ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТВОРЧОГО ЗАДУМУ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ ПОСТАНОВКИ «ВАЛЬС ПІД ВІДЕНСЬКИМИ ЗОРЯМИ».....	34
2.1. Обґрунтування вибору теми. Лібрето.....	34
2.2. Вид.Форма.Жанр. Ідейно-тематичний аналіз.....	35
2.3. Шляхи та методи реалізації творчого задуму. Сценарно-композиційний план.....	37
2.4. Характеристика дійових осіб.....	42
2.5. Музичний матеріал, його особливості.....	43
2.6. Опис костюмів.....	45
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2.....	48
ВИСНОВКИ.....	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	51
ДОДАТКИ.....	55

ВСТУП

Актуальність теми. На сьогоднішній час хореографічна культура України вийшла за межі народної хореографії. Популярності набули та досі набувають різноманітні види сучасної та бальної хореографії. Деякі стилі не затримуються надовго, втрачаючи інтерес до себе і відходячи на другий план, а деякі міцно закріплюються в хореографічній культурі нашої держави та не втрачають актуальності ні за яких обставин. Зокрема, більшість таких стилів належать до бальної хореографії – європейська програма та частина латинської і досі є фаворитами як серед танцівників, так і серед глядачів. Одним із таких танців є, безперечно, вальс.

Вальс – це танець, про який знають всі. Він став частиною не тільки сценічного, а й побутового життя українців. Його танцював кожен: на випускних вечорах в садочку, школі чи університеті, весіллях, тощо. Важко знайти людину, яка б ні разу не чула знаменитих композицій Штрауса, «короля вальсів», чия творчість значно посприяла популяризації вальсу.

Захоплення вальсом не змогло оминати і творчість українських композиторів різних часів. Василь Барвінський, Ігор Шамо, Віталій Кирейко, Ісаак Дунаєвський та інші, в свій час надихнулись витонченістю та грацією цього танцю та створили власні композиції.

Вальси часто стають частиною балетних спектаклів - українські балетмейстери активно додають його до своїх постановок. Наприклад, Аніко Рехвіашвілі та Микола Трегубов, взагалі, присвятили цьому виду танцю свої балети. «Великий вальс», «Віденський вальс», «Штраусіана», «На прекрасному блакитному Дунаї» - не повний перелік балетів, натхненних прекрасним вальсом.

Цей танець вражає навіть тоді, коли його виконують аматори – витонченість рухів та видовищність фігур зачаровують з перших акордів. Безперечно, цей танець є чудовою частиною будь-якої концертної програми.

Наразі, з вальсом часто експериментують, використовуючи нехарактерну для нього музику, що надає йому більшої глибини, та по новому розкриває його значення. Тож, залишаючись «непорушною класикою» цей вид танцю одночасно еволюціонує.

Отже, вивчення питання трансформації вальсів в українській хореографічній культурі є **актуальним**, так як він був і досі залишається популярним в Україні видом танців, а отже, і частиною її хореографічної культури.

Метою дослідження є дослідження та аналіз трансформації вальсу в українській хореографічній культурі.

Основні завдання, що поставлені в роботі для досягнення кінцевої мети:

1. Дослідити історичні витоки народження вальсу.
2. Ознайомитись з видами вальсу та їх відмінностями.
3. Проаналізувати українські балети, в яких виконуються вальси та використовується вальсова музика.
4. Проаналізувати художньо-аналітичні основи реалізації творчого задуму постановки «Вальс під віденськими зорями»
5. Підібрати музичне оформлення, яке буде використовуватись в постановці «Вальс під віденськими зорями».
6. Продемонструвати ескізи костюмів виконавців.

Об'єкт дослідження: вальс, як феномен сузичної та хореографічної культури.

Предметом дослідження є роль вальсу в хореографічній культурі України.

Методи дослідження:

- Аналітичний (знайомство з літературою різних та нетипових жанрів задля розуміння шляху побудови змісту нашого дослідження);

- Історіографічний (ознайомлення та вивчення джерел наукового спрямування);
- Фактологічний (аналіз архівних джерел для розмежування фактів історично правдивих від вигадок та художнього прикрашення);
- Порівняльний метод (дослідження перетворень та зміни подачі інформації щодо предмету та об'єкту нашого дослідження протягом головних віх його історії)
- Систематизаційний (групування наявної інформації по процесуальним віхам протягом історичного періоду та подальше формування заключних висновків по наявним джерелам).

Наукова новизна полягає в тому, що :

- проаналізовано історію розвитку та видозмін вальсу
- визначено передумови становлення вальсу в українській хореографії
- втілено в постановці характерні риси «віденського вальсу»

Практичне значення визначається запропонованою хореографічною постановкою «Вальс під віденськими зорями» . Результати, отримані в ході дослідження , а також сама хореографічна композиція можуть бути використані як навчальні джерела для студентів хореографічних установ, хореографів, керівників танцювальних колективів та всіх поціновувачів хореографічного простору.

Апробація результатів дослідження. Наукові та практичні результати роботи доповідались і обговорювались на міжнародній науково-практичній конференції:

- VII Всеукраїнській науковій конференції молодих вчених, аспірантів та магістрантів «Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір»(2 листопада 2023 р.)

Публікації. За матеріалами дослідження опублікована стаття:

- Константинов О.О. Вальс у хореографічній культурі України // Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір: матер. VII Всеукр. Наук. Конф. (Київ 2 листопада 2023 р.) Київ; НАККІМ, 2023.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи : відповідає поставленій меті та завданням дослідження , що відповідно, обумовлюється темою роботи . Дослідження складається зі вступу, двох основних розділів, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 59 сторінок, із них основний текст складає 48 сторінок.

РОЗДІЛ I. Теоретико-методологічні засади дослідження вальсу та його трансформації в українській хореографічній культурі

1.1. Історіографія дослідження.

Походження вальсу достеменно не відоме – вважають, що він виник від французького танцю «лавольта», або австрійського «лендлера», або ж популярного чеського «матеника» і його різновидів «фуріанте». Французька «лавльта», або «вольт» - це парний танець, в основі якого лежать повороти одного партнера навколо іншого, та навпаки. Саме слово «вольта» має французьке походження та в перекладі означає «повертати». Чеський «фурмант» - це свого роду танець-загравання. Партнер наближається до партнерки поважним кроком, після чого намагається наздогнати її. Дівчина, що характерно, тікає від нього по колу. Після того, як юнак ловить дівчину, він обіймає її і вони починають кружляти по колу вже в парі. Лендлер виконували під час обряду сватання – юнак, якому сподобалась дівчина, кружляв її навколо себе, тим самим показуючи серйозність своїх намірів. Сучасні вальси найбільше нагадують саме лендлер. В свій час Марія-Терезія, ерцгерцогиня Австрії, перенесла його з сільських святкувань до свого палацу, після чого він став популярним серед аристократії. Зокрема, існує теорія, що автором вальсу став німець на прізвище Вальцер, проте це не доведено[2].

Перші згадки про вальс датовано XII-XIII століттями. Що не дивно, популярність він набрав саме у Франції. Його виконували в залах королівських судів, певний час призначених для такої мети. На жаль, вельможі вважали вальс вульгарним танцем через те, що його виконання передбачало тісний контакт танцівників. Луї XIII, король Франції, на деякий час заборонив танець, пояснюючи це тим, що він «аморальний», а релігійні лідери та духівники називали його ганебним та розпусним.

Вже в 1754 роком датується поява першої музики в Німеччині, яка схожа на сучасні вальси. Сам танець описували так : « Пані піднімали довгі сукні так,

щоб не заплутатись в і не наступити на них, і їх несли, як килим над землею»[1].

Справжній інтерес до вальсу виник серед публіки в 1787 р., після прем'єри віденської опери «Рідкісна річ, або Краса і чеснота», композитором якої був В. Мартін-і-Солер [9]. Виконання частини опери супроводжувалось вальсом кількох пар. Після цього танець став набувати великої популярності. Почали відкриватись величезні танцювальні зали, в яких можна було б танцювати вальси. Одним з таких залів були «Sperl» в 1807 році та «Apollo» в 1808. В цих залах одночасно могли перебувати до 3000 пар. У Франції ж, в свою чергу, у XVIII столітті популярності набрав різновид вальсу – алеманда. Для цього танцю характерним було те, що він мав відмінний від вальсу розмір $2/4$, однак вона затрималась ненадовго, а вальс з розмір у $3/4$ став утвердженням стандартом.

Англія по-справжньому відкрила для себе вальс в 1812 році. Проте, окрім захоплення, він отримав і негативну реакцію. Лорд Байрон, англійський поет та збіднілий аристократ, дуже обурився, побачивши, як його дружина танцює вальс з іншим чоловіком на «неприпустимій» відстані один від одного. Потім він писав про цей танець так : «Здоровий джентльмен, як гусар, розгойдується з дамою, як на гойдалці, при цьому вони крутяться подібно двом травневим жукам, насадженим на одне шило». [1]

Найбільш посприяли популяризації вальсу композитори, які створювали музику для цього виду танцю: батько та син Штрауси, Фредерик Шопен, Франц Шуберт, Франц Легар, Вебер. Саме Йоганна Штрауса сина називають «королем вальсу».

Батько Йоганна Штрауса - молодшого – Йоганн Штраус I, поклав початок зростанню інтересу до вальсу. Він став творцем нового виду вальсу, який в подальшому стали називати «віденським». Для цього виду характерна ритмічна гнучкість та мелодійна виразність.

Йоганн Штраус I був автором понад 250 творів. До них входять вальси, галопи, польки, марші. В 1825 році він створив власний танцювальний оркестр. Вони здійснювали гастролі по країнах Європи і досягли в цьому великого успіху. В 1835 році Штраус I отримав посаду керівника віденського придворного бального оркестру.[12]

В 1889 році Штраус молодший зібрав твори свого батька у 7 томів. Що характерно, 5 перших томів містять в собі тільки вальсові мелодії. [12]

Йоганн Штраус – молодший не тільки успадкував талант і творчі наробки батька, а й примножив їх, здобувши по-справжньому світову славу. Він написав близько 500-ста високохудожніх танцювальних творів. Опираючись на традиції свого батька, Франца Шуберта, Йозифа Ланнера та Вебера, він розвинув форму 5-частинного вальсового циклу з інтродукцією і кодою та симфонізував вальс [19]. До Штрауса «танцювальна музика» - вальси, кадрили та польки, вважались суто розважальними, другосортними, але він своєю творчістю підніс їх до рангу «благородних» жанрів та зруйнував репутацію вальсу, як «скандального та аморального».

В основі його вальсів лежить опора на австрійський фольклор, гнучкість мелодій та їх натхненність. Найпопулярнішими вальсами Штрауса є : «Життя артиста» (1867 рік), «Казки Віденського лісу» (1868 рік), «На прекрасному блакитному Дунаї» (1867 рік), «Весняні голоси» (1883 рік), «Імператорський вальс» (1890 рік), «Пісні кохання» (1852 рік), «Віденські жінки» (1886 рік), та інші. Окрім таких творів Штраус писав також і оперети. До цього його спонукала творчість Жана Оффенбаха. Що характерно для оперет композитора – в них панувала стихія танцю. Залучались здебільшого вальси, чардаші, галопи і польки. Найпопулярнішими такими оперетами є : «Кажан» (1874 рік), «Циганський барон» (1885 рік), «Мереживна хустка королеви» (1880 рік), «Ніч у Венеції» (1883 рік). Загалом оперет було створено 16 [19].

Віденський вальс настільки захопив австрійську знать, що з I-ї половини 19 століття почали влаштовуватись віденські бали. Під час карнавальних сезонів у Відні кожного вечора влаштовувалися бали, кількість яких могла досягати до 250-ти. В них могли брати участь не тільки аристократи, але й звичайні міщани. Наприкінці 19-го століття одним з найголовніших світських заходів Австрії став «Придворний бал» - до нього доступ мали лише знатні люди, через що бал ставав об'єктом для обговорень ще довгий час після того, як, власне, відбувався. Після смерті Єлизавети Баварської, або ж «імператриці Зізі», її чоловік, Франц-Йосиф, на певний час заборонив проведення балів, так як горював за дружиною. Проте перерва, що тривала близько 20-ти років, не змогла вбити симпатію людей до балів – на заміну «Придворному балу» прийшов «Оперний бал». 11 грудня 1877 р., в новому оперному театрі, побудованому Францом-Йосифом в 1869 році, пройшов перший грандіозний «Оперний бал» [18]. Керував оркестром, що грав музику на балу, Едуарт Штраус, молодший брат Йоганна Штрауса. Новою особливістю цього дійства, що була притаманна лише йому, стала обов'язкова наявність на обличчях жінок маски, причому вибір партнера був за ними. Спочатку до нововведення відносились з недовірою, та, зрештою, саме вона зробила «Оперний бал» популярним.

Віденські бали існують і донині – їхня історія налічує близько 200 років. Наразі їх вважають подією елітарною, фешенебельною – для того, щоб потрапити на бал, необхідно відповідати низці критеріїв. На початку балу виконують полонез, після чого дебютанти (ті, хто відвідує бал вперше) виконують польку і завершують виступ вальсом.[5] Обов'язковим критерієм є вміння виконувати лівосторонній та правосторонній вальс. Після починається вальс для всіх учасників дійства, але незмінно лише після того, як дебютанти продемонструють свої вміння в лівобічному вальсі [18].

Надзвичайно важливим для участі в віденському балі є дотримання дрес-коду. Для дівчат це: білі сукні, букетик квітів та корона, яка видозмінюється щороку. Для юнаків – фраки, мундири, або ж смокінги.

Найбільшим за кількістю прийнятих гостей є Оперий бал – в ньому можуть брати участь до п'яти тисяч учасників і близько однієї тисячі персоналу (кухарі, музиканти і т.д.).

Наразі віденські бали внесені до списку ЮНЕСКО культурної спадщини Австрії .[32]

На сьогоднішній час віденські бали проводять і в Україні – в нас вони набули формату благодійних заходів, приурочених до збору коштів для певної мети. Зокрема, бал, який вже традиційно проводиться в Колонній залі Київської міської державної адміністрації, спрямований на допомогу програмі реабілітації київського Центру дітей з інвалідністю. Як зазначила організаторка українських віденських балів, директор групи компаній Brandberg Марина Ігнатуша: "Ми об'єднуємо шанувальників бальної культури в Україні та за кордоном, кожен бал - як окремий проект зі своєю благодійною складовою: за три роки ми провели сім балів і зібрали близько 2 млн грн на програми реабілітації дітей з інвалідністю. Крім того, ми об'єднуємо меценатів, міжнародних партнерів, художників, хореографів, музикантів, дизайнерів, впливових особистостей - створюємо постійний майданчик для спілкування. Кожен дебютант і гість може стати учасником міжнародного Клубу Віденського балу, що дозволить відкривати для себе нові яскраві спецпроекти, відвідувати віденські бали партнерів України по всьому світу» [34]. Звідси можна зробити висновок, що явище віденських балів стало вагомою подією в історії сучасної української бальної культури.

В 2023-му році темою віденського вальсу стала 100-та річниця становлення української державності (Дод. А.) Цей лейтмотив прослідковується в оздобленні залу, кольорах квітів в букетах дебютанток та наявністю в меню

українських традиційних страв. В музичному супроводі балу використовувались переважно композиції відомих українських композиторів : Миколи Лисенка, Володимира Івасюка та Костянтина Данькевича. [34]

У Сполучених Штатах Америки вальс з'явився тільки в середині ХІХ століття, а на початку ХХ поширився по всьому світу. В СРСР же певний час вважався непристойним і з'явився в хореографічних культурах республік союзу вже після закінчення Другої Світової війни.

Після того, як вальс став загально визнаним та популярним танцем, він почав мати вплив на виникнення нових напрямків в музиці. В свою чергу, в оперній та балетній музиці та сюїтах. Велика кількість композиторів почала створювати вальсову музику – деякі з таких творів ставали шедеврами класики світової музики. Наприклад, як «Вальс №10» Шопена, «Весільний вальс» Дога, «Шкільний вальс» Дунаєвського та ін [3]. Історія створення Фридериком Шопеном «Вальсу № 10» дуже романтична – композитор написав її на початку своєї кар'єри, закохавшись в Констанцію Гладковську. Нажаль, він так і не наважився зізнатись їй в почуттях, тому свої емоції він втілював в цій музичній композиції. [13] «Весільний вальс» Е.Д. Дога був створений всього за одну ніч для кінофільму «Мій лагідний та ніжний звір». Цей вальс вважається найвідомішим серед вальсів, написаних для кінематографу. [3] «Шкільний вальс» І. О. Дунаєвського також має цікаву історію створення. Композитор написав його по проханню випускниці школи, яка ніяк не могла втілити вдячність до своєї вчительки в словах. Тому Ісак Јсипович допоміг їй, висловивши її подяку мовою музики. [3]

В процесі розвитку вальсу як самостійному напрямку, виникло декілька видів вальсу. Деякі з них мали дуже цікаву історію. Наприклад, існує теорія, що бостонський вальс виник завдяки заможній пані Отіс, яка проживала у Бостоні [3]. Вона часто влаштовувала «вечори», на які приходили вельможі, і на один з них, в 1834 році, запросила вчителя хореографії Лоренцо Папанті. Саме він привіз вальс з Відня до США. Хореограф значно уповільнив

виконання рухів танцю, проте саме ця особливість – поважність та елегантність, зробила його версію популярною і сприяла тому, що танець прижився в аристократичному колі.

Фігурний вальс зародився в Радянському союзі. Після тяжкої та довготривалої Другої світової війни країна довго відновлювалась. Керівництво прискіпливо слідкувало за розвитком культури, зокрема, хореографічної. Радянські хореографи запозичили основні рухи вальсу з «віденського» варіанту, проте спростили та уповільнили їх, залишивши рухи такими самими вишуканими. [35] В період пізнього сталінізму вальс став офіційним танцем. Він вважався найблагороднішим та найпристойнішим танцем. Більше того, вальс став асоціюватись з школою – найпопулярнішими творами стали вище зазначений «Шкільний вальс» та «Шкільні роки чудові». Останній вважався ледь не гімном радянських шкіл на всій території СРСР, в тому числі й УРСР. В 1960 р. Платон Майборода та Андрій Малишко створили український аналог шкільного вальсу – «Пісню про вчительку».

Українська хореографічна культура не тільки сприйняла вальс в його класичній формі, а й по-своєму його інтерпретувала, внаслідок чого з'явилися українські вальсоподібні танці.

Однією з особливостей вальсоподібних українських танців є те, що вони адаптувались під національні традиції. Українські вальси відрізняються від класичних своїм ритмом, музикою та танцювальними фігурами. Вони часто виконуються під народні мелодії з додаванням специфічних для країни рухів та виконавських прийомів.

Проаналізувавши характерні особливості вальсу, можна дійти до висновку, що в українській хореографічній культурі також є танець, схожий на нього – полька. Характерним для обох видів танцю є положення рук – юнак однією рукою тримає партнерку за талію, а іншою – підтримує її руку, напівзігнуту та спрямовану в сторону; тим часом дівчина тримається вільною рукою за плече

партнера. Вальс і полька схожі також основними танцювальними малюнками, які використовуються при постановці танців. Найпоширенішою фігурою є, звісно, коло. Як полька, так і вальс, передбачають кружляння по колу. Щоправда, в польці воно побудоване на підстрибуваннях, а в вальсі – на широких кроках, що мають стелитись над підлогою. Крім того, так як український фольклор включає в себе танці різних регіонів не тільки польки можуть мати вальсову структуру. Наприклад, варіації народних танців, таких як "Полтавський вальс", також можуть зустрічатися в народній танцювальній спадщині. Одним із зразків вальсоподібних танців є "Кольоровий вальс", що представляє собою парад народних костюмів різних регіонів України. Це веселий і яскравий виступ, що демонструє культурне різноманіття українського народу. Ще один популярний танець – "Метелиця" – має вальсоподібний характер і символізує кружляння сніжинок у повітрі [6].

1.2. Вальс в українських балетах.

Використання вальсу в українських балетах може варіюватися залежно від конкретної хореографічної постановки, творчого підходу хореографа та сюжету вистави. Вальс може бути включений в балетні постановки як частина музичного супроводу разу, що додає естетичний та емоційний компонент. Вальс часто використовується в балетах для відтворення романтичних сцен, де головні персонажі танцюють разом, виражаючи свої почуття та взаємодію, в такому випадку, вальс може виступати символом кохання та ніжності. Українські балети, особливо ті, що відтворюють історичні часи або культурні події, можуть включати вальс у сцени танців на балах, свят або церемоній. Це може створювати атмосферу святковості та урочистості. Вальс може використовуватися як інтермеццо між більш значущими сценами. В цьому випадку, вальс може виступати як елемент варіації, який дозволяє артистам продемонструвати їх техніку та грацію.

Двоє українських балетмейстерів – Микола Трегубов та Аніко Рехвіашвілі присвятили свої балети такому прекрасному виду танцю, як вальс.

Поштовхом для створення М. Трегубовим балету «Великий вальс» став вихід в кінотеатрах американського фільму «Великий вальс» (1940 рік). Фільм викликав інтерес серед радянських глядачів. В основі його сюжету була біографія знаменитого композитора Йоганна Штрауса, а музичним супроводом до нього слугували його твори. Молодий музикант Штраус до нестями закохався у відому на той час артистку Карлу Донер. Ця історія стала доволі популярним сюжетом для балетів – вона була втілена і в «Штраусіані», і в «Блакитному Дунаї», і, безперечно, в «Великому вальсі» [27, с.171].

У створенні балету Трегубова підтримував диригент Львівської опери С. Арбіта. Тільки заручившись його підтримкою, балетмейстер розпочав підготовку. Головна складність полягала у необхідності аранжування музики з різних творів Йоганна Штрауса. Щоб спектакль вийшов цілісним, серед розрізнених композицій потрібно було знайти провідні лейтмотиви образів, емоційно-забарвлені під різні ситуації фрагменти, зв'язати їх логічно і послідовно, щоб вони створювали завершений твір.

Всі зусилля окупились і результатом їх стала прем'єра балету «Великий вальс» на сцені Львівської опери 25 вересня 1957 року. Основними подіями сюжету були реальні події з біографії композитора, чий талант та наполеглива праця здобули всесвітнє визнання. В лібрето змальований нелегкий шлях Йоганна Штрауса від скромного бухгалтера в модному ательє, яким його бажав бачити батько, до знаменитого на весь світ «короля вальсів». Протягом цих подій головному герою намагався всіляко завадити імпресаріо – він завдав йому багато прикрощів, але так і не зміг завадити йому досягти своєї мети. По сюжету, Йоганн був закоханий в неперевершену Фанні, за основу образу якої взяли відому австрійську балерину Фанні Ельслер. Вона змогла відчувати музику композитора, створивши під неї чудові танцювальні партії та звільнила його з-під влади імпресаріо.

Про балет було багато відгуків. Балетознавець М. Ельяш наголошував на тому, що музичний матеріал був підібраний дуже вдало, створив враження

цілісної партитури – балет містив в собі відомі вальси, польки, галопи, романси і навіть чардаш. Диригент С. Арбіта блискуче впорався з своїм завданням, надавши музиці святковості та натхненності. «Вона не тільки дає імпульс для сценічної дії, але в якісь моменти приєднує глядачів до того, що діється на сцені. Глядач не тільки дивить-ся спектакль, але й включається в атмосферу свята. Це видно по посмішках, палаючих очах молоді, фігурах глядачів»[8, с. 4] - писав Ельяш. Підсумковий його відгук звучав так: «Спектакль приваблює тим, що в ньому за театральною- святковою формою не забуте головне, те, задля чого існує мистецтво, в тому числі і танцювальне – тем людяності, правдивості живих характерів. Вальс лунає в цьому балеті як поетичне вираження мрій людини, її натхнення, поривання до щастя. Саме це робить балет цікавим і захоплюючим для глядача»[8, с. 4].

Хореографія спектаклю містила в собі дуети, тріо, варіації та масові танці. Хореографічний текст наслідував вальсовий ритм – обертальні, легкі рухи, стрімкі стрибки, кругові та діагональні композиційні форми. Як відзначав Ельяш, дуети постановки передавали «тонкість смаку, прекрасне вміння будувати хореографічні діалоги й мовою танцю передавати найскладніші людські почуття». Масові постановки балету виділились театральністю та масовістю .

Значна доля успіху балету залежала від виконавського складу, який був підібраний дуже вдало. Роль примадонни Фанні Ельслер виконала Н. Слободян. Танцівниця вдало впоралась з роллю, передавши душевний стан своєї героїні не тільки мімкою, а й пластичністю виконання рухів. Пізніше роль Фанні виконувала також М. Белова. Образ Йоганна Штрауса дісталась талановитому танцівникові О. Поспелову. По задумці, Штраус був щирим, романтичним, спраглим до пізнання та визнання. Поспелов впорався з завданням, так як був технічно сильним танцівником, який, до того ж, володів впевненими підтримками. Роль дружини Штрауса, Генрієтти, була виконана Л. Орловською. Її героїня впродовж вистави пройшла певне внутрішнє

перетворення від скромності і покірності до сильної, відданої людини, яка була здатна відчувати глибокі почуття. О. Сталінський виконав роль Генріха – антрепренера, який за світськими манерами та вдовою ввічливістю приховував власну нікчемність.

Також в балеті брали участь та успішно виконали свої партії В. Шумейкін, Г. Раїнська, Н. Панасюк, Л. Коц, Н. Волкова, Р. Ільїна, Б. Бедненко, С. Клуп, В. Шевченко. Вони впорались зі своїми другорядними ролями, доповнивши загальну картину [27, с. 172].

Художнім оформленням балету займався О. Сальман. Костюми, використані в масових сценах відповідали історичній дійсності та допомагали створювати атмосферу реалістичності та допомагали глядачеві поринути в атмосферу часу.

Балет був дуже яскравим та цікавим. Попри театральність та святковість дійства, в ньому зображувались і більш прозаїчні людські почуття, правдивість стосунків. Влітку 1959 року «Великий вальс» з'явився і на афішах Києва, де глядачі сприйняли його з захватом.

В 1958 році Трегубов зайняв в Одеському театру опери і балету посаду головного балетмейстера. Дебютував він там з балетом «Великий вальс», і одеська публіка його оцінила. Викладач Одеської балетної школи Н. Гольдіна після відвідування казала, що «вистава відрізнялася чітко вираженою внутрішньою психологічною лінією, суворою логічністю взаємовідносин героїв. Усі танці, мізансцени були органічно пов'язані з темою вистави та якнайкраще характеризували персонажів».[27] Гольдіна відзначала особливо цікавими такі сцени, як створення «Казок Віденського лісу», дуети Штрауса з Фанні та дружиною Генрієттою, вальс з парасольками та вальс з кульками, варіацію Фанні Ельслер. Кожна взаємодія між Штраусом та Фанні була емоційною і виразною. «Його можна назвати прикладом дієвого танцю –

укожен жест, укожен рух геро-їв вкладено чимало глибокого сенсу, це дует-діалог двох закоханих», – казала Гольдіна. [27, 173]

В Одеському театрі опери та балету роль Штрауса виконував артист В. Каверзін, який зміг вдало передати тонкий устрій головного героя. Юна артистка Н. Терновченко відіграла роль Генрієти. Генрієтта у її виконанні дуже страждала від ревнощів, але й безумовно вірила в талант Штрауса. І. Михайличенко відіграла партію Фанні Ельслер, а А. Серєда став новим виконавцем партії імпресарію. Також у балеті брали участь такі артисти, як : Е. Семенова, Н. Іванова, Г. Зінгер, С. Осеніна, Н. Шторх.

Диригентом оркестру в Одеському театрі опери був Ю. Русинов, а декораціями та костюмами займався художник П. Злочевський.

В 1958 році «Великий вальс» з'явився і на сцені Донецького державного театру опери та балету. Роль Штрауса в цей раз зіграв А. Ковальов, Фанні – Г. Кириліна, а Генрієти – Е. Горчакова. Як відзначав критик Молоденков, «весь спектакль, ретельно розроблений постановником, акомпанує основним дійовим особам – героям балету». Оркестром керував диригент Е. Шахтман, а художнім оформленням займався В. Московиченко. Балет зазнав великого успіху і у цьому складі в червні 1958 році гастролював з цим балетом у Євпаторії [27, 174].

«Великий вальс» побував в різні роки на різних сценах. В 1961 році – в Таджикиському театрі опери і балету ім. С. Айні, в 1960 році – в Алмати, Казані, та ін. В 2007 році балет поновили у Львівському державному театрі опери та балету.

Опісля деякі балетмейстери пробували втілювати сюжет «Великого вальсу» в своїх інтерпретаціях. У 1987 році балетмейстер З. Квац створила трьохактну постановку «Великого вальсу», а у 2019 році відновила його у Дніпровському академічному театрі опери та балету.

Балет «Віденський вальс став для балетмейстера Аніко Рехвіашвілі першим настільки великим проектом (Дод. Б). В основі лібрето – історія народження музики під впливом кохання. В цій інтерпретації композитор мав ім'я Франц, а його коханою була проста дівчина Аннель. Як і в історії Штрауса, серцем Франца володіло двоє дівчат – він захоплювався відомою балериною Карлою. За сюжетом, до Карли залицяється граф – він влаштовує на честь неї прийом, але вона відмовляє йому. Натомість, в ту ж ніч, балерина залишається наодинці з Францом, і вони проводять ніч разом. Проте, мінлива в настрої дівчина на наступний день вирішує відповісти графу взаємністю, обірвавши з композитором будь-які стосунки. Вбитий горем Франц прямує до річки і зустрічає по дорозі свою кохану Аннель. Він просить в неї пробачення і вони залишаються разом. Роль Франца виконував Євген Кайгородов, Аннель – Яна Гладких, а Карли – Тетяна Білецька. В 2012 році головні партії Франці та Аннель виконали прима-балерина Національної опери України Христина Шишпор та прем'єр Берлінського державного балету Діну Тамазлакару[14].

На створення балету пішло півтора року. Аранжуванням музики займався диригент Олексій Баклан. Музичним супроводом, вже традиційно, слугували музичні композиції Штраусів. В балеті використовувались відомі на весь світ композиції: «Казки Віденського лісу», «Вальс баядерок», «Весняні голоси», «На прекрасному блакитному Дунаї». Проте, окрім творів Йоганна Штрауса I та Йоганна Штрауса - сина, в «Віденському вальсі» присутні твори ще одного, хоч і менш відомого, Штрауса – Йозефа.

Як пише про прем'єру балету журналістка Тетяна Поліщук, то перший акт балету справляє неоднозначне враження: «Музика дійсно чудова, декорації яскраві, але вистава невинувато затягнута (вона триває три години). Особливо одноманітним вийшов перший акт: сюжет немов стоїть на місці, незважаючи на велику кількість танців. Ефектна поява Карли у лімузині — і знову затишшя. Прима половину акту просто сидить у куточку. Дивне враження справляють сукні кордебалету — яскравіші, ніж у основних персонажів. (..) Але найголовніше — у

пластичній мові хореографом використано мізерний лексикон. (...) Євген Кайгородов — технічний танцівник, але ж він грає Франца — натуру пристрасну, маестро, короля вальсів, і назвати його героєм-коханцем можна тільки з великою натяжкою. Яна Гладких (Аннель) — муза композитора — також маловиразна.»[14]. Проте про другий акт вона відгукується значно позитивніше : «Це враження компенсує другий акт, де свою майстерність показала Тетяна Білецька, а режисером використано хід театру в театрі з фрагментом з оперети «Летюча миша». У сценах «В будуарі» та «На балу» вийшов вдалим дует Прими з Вадимом Буртаном (граф Кайзерлінг). Танцівник демонструє свій «коньок» — легкий, розмашистий стрибок. Свого персонажа грає справжнім аристократом, але за показною стриманістю відчувається його пристрасність.(...)» [14].

Художнім оформленням балету займався художник Анатолій Іконников. Щоб точно втілити задум Рехвіашвілі, йому довелось тричі переробляти декорації та створити багато різних варіацій костюмів. Сама Аніко Рехвіашвілі розповідала про костюми так : «Ми відмовилися від віял, капелюшків, довгих пишних платтів, тобто тих атрибутів, з якими асоціюється та епоха. Попри всю уявну для глядачів легкість нинішньої постановки, вона технічно є дуже складною. Багато поту і сил витратили актори, щоб розучити свої партії. Тому й костюми робили з розрахунку, щоб у них танцівникам було зручно рухатися».[14]

1.3. Різновиди вальсів та їх особливості

Хоча існує багато видів вальсу, для них характерний ряд особливостей, які визначають вальс, як окремий вид танцю. Це музичний розмір, позиції рук в парі та положення корпусу та манера виконання.

Музичний розмір. Для вальсів характерне використання музики з музичним розміром $\frac{3}{4}$. Здебільшого, темп повільний, але може варіюватись [3].

Позиції рук в парі та положення корпусу. Для вальсу притаманна закрита позиція в парі – юнак однією рукою підтримує дівчину за талію, а іншою – за вільну руку дівчини, так як одну руку вона кладе на плече юнака. Корпус під час танцю має бути підтягнутим, проте не повністю статичним [3].

Манера виконання. Вальси виконуються легко та граційно – рухи мають бути сповненими гідності.

Наразі вальс пройшов великий шлях розвитку, внаслідок чого утворилась велика кількість його різновидів. Одним із найпоширеніших є віденський вальс.

Віденський вальс має характерну особливість вальсу – музичний розмір $\frac{3}{4}$. Його походження є найдавнішим в порівнянні з іншими видами вальсу. Він займає почесне перше місце серед інших видів бальних танців. Основу віденського вальсу становить правий та лівий поворот, їх чергування та зміна напрямку руху по колу. Віденський вальс теж має два різновиди – класичний, який виконується на змаганнях і входить в європейську програму, і в фігурний, який, на противагу класичному, в програмі відсутній, але, натомість має сюжет згідно до законів драматургічної побудови номера.

В процесі розвитку його лексика збагатилась стрімкими обертаннями на місці, або, інакше «Флекерл» ліворуч та «Флекер» праворуч. При цьому, виконання віденського вальсу потребує високої технічності виконання елементів та майстерності. Танцівник має бути артистичним, взаємодіяти з своїм партнером, водночас легко та майже невагомо ковзаючи по поверхні підлоги. Всесвітня федерація узгодила та стандартизувала 37 фігур віденського вальсу, які розділила на три рівні за виконавською майстерністю [11].

Особливостям віденського вальсу є рух по колу та музичний розмір. Він виконується в стилі «бароко», і це виділяє його з-поміж інших видів вальсу. Однієї лише «голої» техніки ніг для нього недостатньо – необхідно відчувати

музику, вчасно повертати голову в іншу сторону, тримати осанку та контролювати рухи корпусу. Крім того, кроки партнера та партнерки мають чергуватись в строгому порядку. В сукупності всі ці особливості віденського вальсу надають йому граційності та витонченості, за яку його так люблять і танцівники, і глядачі.

Віденський вальс достатньо стрімкий та швидкий – на хвилину припадає 58-60 тактів на 60 секунд музичного супроводу. В зв'язку з цим композитори почали писати музику для вальсів з дотриманням музичного розміру $\frac{3}{4}$, але вже значно повільніше. В наслідок цього з'явився новий вид вальсу – бостон.

Бостон – це вальс повільний. Його лексика ще більш розлога, рухи – прослизючі – вона поєднує в собі елементи вальсу та фокстроту. Через це вальс-бостон більш елегантний та стриманий, проте це і вимагає від виконавців дисципліни та технічності, через це його часто називають повільним вальсом.

Він виник наприкінці 19 століття та був популярний в США, а піку популярності набув в 1920-1930х роках, але до сих пір залишається соціальним танцем, який часто виконують на змаганнях.

Сприяли стандартизації та утвердженню лексики вальсу-бостону англійські хореографи. Саме вони розширили його лексичний матеріал та затвердили конкурсну форму цього стилю. Для вальсу-бостону, характерна зміна темпу та пауз. На сьогодні у ньому затверджено 36 фігур базового рівня та певна кількість фігур вищого рівня майстерності. Більш складні у виконанні фігури містять в собі ронди, фігури-позування, чеки, ховери та свівли, сильні оберти, спіни. Загалом, для вальсу-бостону характерний вільний, хвилеподібний та безперервний рух. Також йому притаманна більш відкрита, в порівнянні з традиційним вальсом, позиція в парі. Це дає партнерам більше свободи в рухах та виразності. Він потребує гарної координації, почуття ритму

та взаєморозуміння. Наразі його виконують на різноманітних мироприємствах, таких як бальні вечори, весілля чи танцювальні змагання [11].

Фігурний вальс це, як і зазначено вище, один з різновидів віденського вальсу. Він значно легший у виконанні та вивченні. Історія фігурного вальсу бере початок з часів СРСР, коли керівництво забажало створити власну радянську програму бальних танців. Фігурний вальс передбачав заборону зміни позиції в парі, обертання партнерки під рукою та рух партнерів на відстані. В цьому стилі вальсу партнер не міг ставати на коліно перед партнеркою. Такі нововведення розширили можливості хореографів-постановників – фігурний вальс підходив для створення ансамблевих сценічних номерів. Для нього характерні строгі фігури та стриманість.

Мюзетт-вальс — це вальс, який отримав свою назву від персонажа Мюзетти, що з'являється в опері "La Bohème" Джакомо Пуччіні. Походження назви підкреслює зв'язок між музикою і танцем, а також може додавати виступу елементи театральності та драматизму. Опера "La Bohème" була вперше виконана в 1896 році. Сама Мюзетта — це жіночий персонаж, яка є частиною богемного аристократичного середовища в Парижі [36].

Мюзетт-вальс став популярним як музичний жанр та танець під час бальних заходів і концертів. Танець і музика відзначаються своєю легкістю, елегантністю та грацією. Основні риси Мюзетт-вальсу полягають в особливостях темпу. Мюзетт-вальс може мати різноманітний темп, але в основному це помірний та легкий вальс. Музичний розмір, як правило, $\frac{3}{4}$, що характерно для багатьох вальсів. Щодо лексики, то танець відзначається плавними та граційними рухами танцюристів, які виражають легкість та жіночність.

Мюзетт-вальс часто супроводжується елегантною та чуттєвою музикою, яка вражає своєю красою та витонченістю Мюзетт-вальс

залишається популярним у світі бального мистецтва і має свою неповторну привабливість завдяки естетиці та історії, пов'язаній з оперою "La Bohème".

Вальс танго — це стиль танцю та музики, який виник у кінці 19 століття та став популярним в середині 20 століття. Цей стиль виник як комбінація традиційного вальсу і танго, двох різних танцювальних жанрів. Вальс танго розвинувся в Аргентині у середині 20 століття та отримав популярність як танець у Південній Америці та Європі. Він визначався як елегантний та чуттєвий танець, що привертав увагу пар, які хотіли виражати свої почуття через танець [11].

Музика вальсу танго має помірний темп, а ритмічна схема може бути різною, але зазвичай використовується так званий «прогулянковий ритм». Розміщення акцентів може варіюватися, створюючи характерний ґрув для танцю. Музика вальсу танго часто виконується оркестром, а головні інструменти включають акордеон, фортепіано, бандонеон (інший вид акордеону), та струнні інструменти.

Танець вальсу танго поєднує в собі елементи класичного вальсу та танго. Пара танцюристів зазвичай виконує кроки вальсу, але з додаванням елементів, що характерні для танго, таких як пристрасні оберти, рухи тіла та динамічні порушення традиційних кроків вальсу.

Вальс танго відомий своєю емоційною виразністю та інтенсивністю. Танцюристи намагаються виразно передати почуття та емоції через свої рухи та пози.

Вальс танго залишається популярним і сьогодні, як у традиційному вигляді, так і в модернізованих інтерпретаціях у світі танцю та музики.

Англійський вальс, також відомий як стандартний вальс, має своє коріння в традиційних європейських бальних танцях, зокрема вальсі, який виник у середньовічній Європі. Інші форми вальсу поширилися в Європі в

різних країнах, таких як Австрія, Франція та Німеччина. Англійський вальс виник у Великій Британії як адаптація цих європейських танців.

Характерними особливостями англійського вальсу є те, що він виконується під 3/4 (три чверті) і характеризується гравітаційними рухами. Темп може варіюватися, але загалом це танець із помірним темпом, що дозволяє танцюристам виконувати плавні та елегантні рухи.

Основні кроки включають в себе крок "натиск" (продовжений крок уперед), "кружляння" (обертання під час танцю) та "закручування" (рух в сторону). Також в англійському вальсі використовуються різноманітні фігури та оберти, що додають різноманіття танцю [22].

Танцюристи утримують стандартну бальну позицію, де партнери тримаються одне одного за талію, а інші руки виходять у боки, створюючи елегантний і зручний образ. Плавність і грація: Однією з ключових особливостей англійського вальсу є його плавність і граційність. Танцюристи стараються робити переходи між рухами максимально плавними та елегантними, наголошуючи на легкості та гармонії.

Англійський вальс є одним із п'яти стандартних бальних танців, які включаються в бальні танцювальні програми на танцювальних змаганнях та чемпіонатах. Англійський вальс є прекрасним танцем для пари, де партнери можуть виразно демонструвати свою грацію і техніку. Він завойовує популярність як на професійному, так і на аматорському рівні.

1.4. Вальс в різних видах мистецтва

Вальс став натхненням для творців багатьох видів мистецтв. Його чарівність, граційність, легкість та асоціативність з найпрекраснішим в світі почуттям – коханням, стали імпульсом для створення різноманітних за своєю формою та наповненням витворів. Вальс став частиною кінематографу,

поселився в картинах художників, міцно закріпився в літературі, як уособлення високих почуттів.

Вальси часто використовуються у фільмах для створення емоційно насичених та естетично вражаючих сцен. Вальс може додати романтичність, витонченість чи напруження до кінематографічної картини. Ось деякі приклади фільмів, де вальси займають важливе місце:

- ""Бал вампірів" (1967) режисера Романа Поланського, вальс використовується для створення атмосфери старовинного, загадкового та тривожного середовища. Мелодії вальсу ідеально підходять для підтримки готичного настрою та відчуття вишуканості серед жахів.
- "Великий Гетсбі" (2013) режисера База Лурмана. У ньому вальс звучить у ключових сценах і допомагає підкреслити сутність розкоші та викривленості 1920-х років, а також складних взаємин між персонажами.
- "Красуня і чудовисько" (Beauty and the Beast, 1991): У цьому анімаційному класичному мультфільмі від Disney відбувається культовий танець Белль та Чудовиська під чарівним звуком вальсу. Ця сцена вражає своєю красою та емоційністю.
- "День Святого Валентина" (Valentine's Day, 2010): У цьому романтичному фільмі вальс грає важливу роль в епізоді з героями Джулії Робертс і Бредал Пітта.
- "Танцівник у темряві" (Scent of a Woman, 1992): У цьому фільмі Аль Пачіно виконує танець вальсу в неймовірно чутливій та запаморочливій сцені, що стала легендарною.
- "Тигр, що підкрадається, дракон, що зачаївся» (Crouching Tiger, Hidden Dragon, 2000):

Фільм Анга Лі включає в себе красивий танець на даху під звуки вальсу, виконаний Чжао Вей.

- "Маленький чоловік" (Little Man Tate, 1991): В цьому фільмі Джоді Фостер виконує вальс на конкурсі танців.

- "Танцюючий з вовками" (Dances with Wolves, 1990): Вальс звучить у романтичних сценах цього епічного вестерна Кевіна Костнера.

- "Гарячий танець" (Dirty Dancing, 1987): Цей фільм славиться своїми танцювальними номерами, включаючи емоційний вальс у фінальній сцені.

Не можна не згадати про фільм «Великий вальс», який став натхненням для Миколи Трегубова у створенні свого однойменного балету "Великий вальс" - американський музичний фільм 1938 року, поставлений режисером Жюльєном Дювів'є. (Дод. В) У постановці взяли участь режисери Віктор Флемінг та Йозеф фон Штернберг, хоча їхні імена не вказані в титрах. Визнання цього фільму дозволило Дювів'є продовжити роботу у США, де він провів роки Другої світової війни [26].

Фільм біографічний та присвячений життю та творчості австрійського композитора та диригента Йоганна Штрауса, знаменитого «Короля вальсів». У «Великому вальсі» багато танців та музики Штрауса в обробці Дмитра Темкіна. Головну музичну роль зіграла і заспівала Міліца Корьюс, яка також емігрувала з СРСР.[4]

Фільм отримав три номінації на премію «Оскар» 1939 року, перемігши в одній за кращу операторську роботу. Фільм можна дивитись дітям будь-якого віку.[4]

Ці фільми демонструють різноманітні способи використання вальсів у кіно. Вальс може додати краси, романтики та драматизму до сцен, роблячи їх незабутніми для глядачів.

Використання вальсу у фільмі не обмежується лише танцювальними сценами чи класичною музикою. Композитори часто пишуть оригінальні вальси спеціально для кінопроектів. Так, наприклад, знаменитий "Вальс з Башіром" (2008), в якому вальс слугує як неодмінна частина розповіді та створює контраст між реальністю війни та спробами людини зберегти свою людяність. [17]

Вальс з фільму "Амелі" є частиною саундтреку, який був написаний французьким композитором Яном Тірсенем для однойменного фільму "Амелі" (*Le Fabuleux Destin d'Amélie Poulain*), який вийшов у 2001 році.

Фільм був зроблений режисером Жан-П'єром Жене, а Ян Тірсен створив музику, яка стала визначною частиною фільму та отримала широкий визнання.

Вальс з фільму "Амелі" має назву "Comptine d'un autre été: L'après-midi" (Пісня іншого літа: Після полудня). Ця мелодія вражає своєю ніжністю, ліричністю та меланхолією, і вона стала однією з найвідоміших композицій Яна Тірсена. Музика створює атмосферу та настрій фільму, а саме принесення казковості та поетичності в повсякденне життя персонажів. Вальс став справжнім символом "Амелі", і Ян Тірсен завдяки цій музиці отримав велике визнання як композитор, зокрема в області саундтреків до фільмів. Ця чутлива та емоційна мелодія вдало вписалася в атмосферу фільму, ставши однією з найпам'ятніших композицій у кінематографі [19].

Вальс Хісайсі Дзьо, який використовується в анімаційному фільмі "Ходячий замок Хаула" (*Howl's Moving Castle*), був створений японським композитором та музикантом Дзьо Хісайсі. Фільм вийшов у 2004 році та є режисерською роботою відомого японського майстра анімації Хаяо Міядзакі.

Вальс використовується в різних сценах фільму, і його назва — "Merry-Go-Round of Life" («Карусель життя»). Музика чудово доповнює атмосферу казкового світу фільму та підкреслює різноманітні емоції персонажів. Хісайсі Дзьо відомий своєю здатністю створювати емоційну та красиву музику, і його робота в "Ходячому замку Хаула" є яскравим прикладом цього таланту. Вальс

"Merry-Go-Round of Life" став популярним серед шанувальників аніме та музики і залишається однією з найвизначніших композицій в саундтреку фільму [18].

Однозначно, вальс залишається однією з найбільш привабливих та універсальних музичних форм у світі кіно.

Вальс, як музичний та танцювальний жанр, також має своє відображення в образотворчому мистецтві, такому як живопис, скульптура та фотографія. Варто зазначити, що художники та фотографи можуть використовувати вальс як метафору, елемент руху чи як спосіб передати настрій чи емоції. Ось кілька прикладів використання вальсу в образотворчому мистецтві:

Живопис:

- П'єр-Огюст Ренуар. Його полотно "Мулен де ла Галетт" (1876): У своїй картині Ренуар зафіксував момент танцю під час балу, передаючи атмосферу та грацію вальсу. Його роботи часто передають радість та легкість руху [29].

- П'єр-Огюст Ренуар, "Вальс" (1883): зображує веселу атмосферу на танцплощі під відкритим небом, де персонажі плавно пересуваються під звуки вальсу. Цей образ переносить глядача у світ елегантності та чарівності, характерний для буржуазного відпочинку кінця XIX століття[33].

- Едуард Мане. Його можна згадати через його картину "Маскарадний бал в Опері" (1873), на якій він зобразив вишукане суспільство в масках, танцююче вальс у декораціях Паризької Опері [28].

Тема вальсу завжди приваблювала художників своєю універсальністю як виразом людської інтеракції, емоційної близькості та духу епохи. Вальс у живописі - це не просто відображення рухів танцю, а є інструментом передачі атмосфери, образів та людських стосунків в їх неповторному ритмі та емоційному забарвленні.

Скульптура:

- Камміла Кодель, "Вальс" (1885-1889): Камілла створила скульптурну композицію, що зображує пару, що танцює вальс. Вона вдало передала грацію та енергію рухів у тривимірній формі. [31]

- Як і згадувалось в першому підпункті, вальс також тісно пов'язаний з музичним мистецтвом. Зокрема, в Україні теж були композитори, які створювали вальсові композиції. То, хоча вальс не є найтипівішим українським музичним жанром, деякі українські композитори включали в свою творчість цей танцювальний стиль. Зокрема, деякі з представників української музичної школи створювали вальси як частину своїх композицій.

Микола Лисенко, видатний український композитор, писав музику у різних жанрах, включаючи вальси. Його вальси відзначаються ніжністю, виразністю мелодій та романтичною атмосферою. Ось кілька вальсів Миколи Лисенка:

- "Вальс для дітей" (Вальс-етюд): Цей вальс є частиною серії творів, написаних Лисенком для дітей. Вальс-етюд вражає своєю легкістю та грацією, відображаючи вміння композитора створювати музику, яка привертає увагу і дітей, і дорослих [23].

- "Вальс-фантазія": Цей вальс відрізняється експресивністю та драматизмом. Лисенко вдало поєднав класичні елементи вальсу з українською мелодійністю, створюючи вражаючий музичний образ [23].

- "Весняний вальс": Як можна здогадатися з назви, цей вальс присвячений весняній атмосфері. Він вражає свіжістю та світлом, в яких відбивається природа у період весняного розцвіту [23].

- Микола Лисенко використовував вальс як один із засобів виразності та передавання різних настроїв у своїх творах. Його вальси, як і інші твори, стали частиною української музичної культури і залишаються важливим елементом класичної музики в Україні.

Ігор Шамо- видатний український композитор, чия праця була відзначена Державною премією імені Тараса Григоровича Шевченка [7]. Він написав велику кількість відомих музичних композицій, і серед і вальсові пісні :

- «Де ти тепер?» - пісня-вальс про кохання, сповнена ніжності та сумної ностальгії. Популярність цій пісні принесло виконання її Квіткою Цісик, канадкою українського походження.

- «Дніпровський вальс» - це ніжна і чуттєва пісня, написана про вальс і для вальсу. Вона розповідає про перше кохання, і проникливі слова в ній відповідають проникливості мелодії.

- «Києве мій » - це пісня, написана в вальсовому ритмі про красу, велич та любов до Києва. Музика для цієї композиції була написана за одну ніч, а вірші на неї створювались набагато довше, проте наразі ця пісня є одним із символів столиці України. Її виконувало багато виконавців – Дмитро Гнтюк, Юрій Мамчук, дует «Барселона», Тетяна Овсієнко, та Олег Вінник. [10]

Платон Майборода – український композитор та народний арист УРСР, також відзначений Державною премією Тараса Шевченка. Окрім згаданої в першому підпункті «Пісні про вчительку», яка є вальсом, він також написав музику для композиції «Київський вальс». Створена вона була в співпраці з Андрієм Малишко, як і «Пісня про вчительку». Цю пісню вважали неофіційним гімном Києва в часи радянського союзу. В різний час її виконували Анатолій Мокренко, Наталія Шелепницька, Юрій Гуляєв, М. Фокін та Михайло Шевченко, чие виконання вважається канонічним [20].

«Київський вальс» також використовувався в художньому фільмі «Киянка». В 1975 році прозвучала у фіналі телевізійного конкурсу «Пісня року» [20].

Навіть в складні часи для нашої держави вальс знайшов своє місце в творчості українських сучасних композиторів.

Починаючий співак Enleo в 2023 році презентував свою пісню «Вальс під вибухи». Історія написання пісні мала подібний антураж до подій, зображених в ній – в період «блекаутів» та масованих ракетних ударів по всій території України. В основі сюжету пісні – кохання пари, яка перебуває на постійно обстрілюваній території. Вони розуміють, що кожен день може стати останнім, і з цим розумінням, замість того, щоб залишатись в укритті, вирішують вийти на вулицю і станцювати вальс під звуки вибухів, хоч це і може стати їх останнім в житті танцем [30]. Історія трагічна і сумна, але в той же час, дуже романтична.

Кліп до пісні знімали в центрі Києва, в самому його серці – на Подолі. Сам співак прокоментував мету пісні так : «“Навіть коли навкруги руїни, коли ми стоїмо біля прірви відчаю, пісня закликає зберігати красу всередині нас. Ми повинні вистояти заради тих, хто вже більше не станцює вальс ніколи.» [16]

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

В першому підпункті першого розділу надано великий обсяг інформації. В ньому проаналізовано та визначено теорії про походження вальсу, історію його розвитку в цілому та в окремих країнах. Визначено роль іноземних композиторів у просуванні вальсу, як гідного напрямку бальної хореографії: А саме: Й. Штрауса, Ф. Шопена. Згадані українські композитори, які створювали вальси: Миколи Лисенка, Володимира Івасюка та Костянтина Данькевича, І. Дунаєвський. Зокрема, вивчено історії виникнення різних видів вальсу: вальсу-бостону та фігурного вальсу. Розглянута історія віденських балів, їх значення та актуальність; з'ясовано, що віденські бали проводяться в Україні і на сьогоднішній момент. Проаналізовано та зафіксовано схожість вальсу з українськими танцями, а точніше, з полькою та метелицею.

В другому підпункті вивчено історію створення балетів Миколи Трегубова « Великий вальс», та Аніко Рехвіашвілі – «Віденський вальс». Проаналізовані особливості лібрето балетів, підбору музичного матеріалу. Перелічено виконавський склад на момент прем'єри та згадано інших людей, які брали участь у їх створенні.

Третій підпункт містить в собі перелік видів вальсу, що утворились в процесі його розвитку. Перелічені їх особливості, переваги, відмінні риси, які характеризують їх як окремий підвид вальсу.

В четвертому підпункті зібрана інформація про вальс в інших видах мистецтв, приклади робіт, в яких використовувався вальс, або ж які були натхненні вальсом : в образотворчому мистецтві, в кінематографі, в музиці.. Даний підпункт необхідний для того, щоб підкреслити значущість вальсу в інших галузях культури, окрім хореографії.

РОЗДІЛ 2. ХУДОЖНЬО-АНАЛІТИЧНІ ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТВОРЧОГО ЗАДУМУ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ ПОСТАНОВКИ «Вальс під віденськими зорями»

2.1 Обґрунтування вибору теми. Лібрето.

Вальс – це один із найважливіших та найпопулярніших танцювальних жанрів, який сягає своїми коріннями ще до 18 століття. Він має значення як важлива частина культурного, соціального та музичного середовища. Ось деякі аспекти важливості вальсу:

- Вальс виступає як соціальний та танцювальний елемент, об'єднуючи людей у танцювальному спільноті. У соціальних заходах, балах та інших заходах вальс часто є популярним та обов'язковим танцем.
- Вальс є частиною культурної спадщини, так як він має довгу історію та глибокі корені в європейській культурі. Він став важливою частиною традицій та обрядів. У різних країнах вальс може мати власні варіації та традиції, віддзеркалюючи культурні відмінності.
- Вальс мав вплив на розвиток музичного мистецтва – композитори, які створювали вальсову музику, зробили вагомий внесок в розвиток класичної музики. . Вальс визначається своєю характерною музичною формою та ритмікою. Він виражає грацію, легкість та елегантність в музичній формі. Як танцювальна музика, вальс часто використовується як виразовий засіб для передачі різних настроїв.
- Вальс є корисним для вивчення танцівниками різних стилів, а не тільки бальної хореографії, так як Танцівники вальсу розвивають власні танцювальні навички та координацію рухів, що сприяє фізичному розвитку та здоров'ю. Вальс вимагає від танцюристів граціозності та точності у виконанні рухів.

В цілому, вальс виступає як важливий елемент культури, який об'єднує музику та танець, створюючи неповторну атмосферу та враження. Вивчення

його важливості може допомогти зрозуміти багатогранність та вплив цього танцю на суспільство.

Лібрето.

Вечір поволі спускається на вулиці Відня. З дорогого ресторану в центрі міста виходить пара – юнак Олексій та дівчина Анастасія. В них сьогодні перше побачення. Анастасія ніяково підхоплює юнака під руку і вони поволі крокують напівтемними вуличками до широкої площі. Звідти починають долимати несміливі ноти вуличних музикантів, які починають розіграватись. На площі спалахують вогні ліхтарів. Музиканти починають грати відому мелодію Штрауса, і Олексій запрошує дівчину до танцю. Вони починають танцювати вальс – спочатку несміливо, скуто, але, з кожною нотою все більше поринаючи в танець. Поволі, до них починають приєднуватись й інші пари, які прогулювались по площі. Музиканти закінчують першу композицію і починають іншу – ще більш величну та помпезну. І ось, вся площа наче перетворюється на великий бальний зал, в якому відбувається бал. Пари кружляють, виконують підтримки, взаємодіють один з одним, утворюючи два кола. Анастасія і Олексій починають відчувати щось один до одного. Мелодія змінюється іншою, а вальс все продовжується. Пари танцюють, захоплюючись танцем все більше і більше – здається, що цьому танцю не буде кінця...

Та ось площа поволі пустішає, і Анастасія та Олексій залишаються лише вдвох, не помічаючи нічого навколо. Симпатія між ними очевидна. Музиканти теж втомлюються і тільки тоді пара зупиняється. Музика зникла, але те почуття, що почало зароджуватись між ними – ні. І, завмерши один навпроти одного, вони це зрозуміли.

2.2. Вид. Форма. Жанр. Ідейно-тематичний аналіз.

Вид : бальний танець

Форма: хореографічна композиція

Жанр: ліричний

Тема: історія кохання, яке народилось під час виконання вальсу на вуличках Відня.

Ідея: показати міцний зв'язок вальсу з почуттями людей.

Надзавдання: засобами хореографічного мистецтва оспівати красу та велич вальсу.

Драматургічна побудова:

Експозиція: головні герої, Олексій та Анастасія з'являються у вечірньому Відні.

Зав'язка: лунають перші акорди вальсу і Олексій запрошує дівчину на танець

Розвиток дії:

I ступінь: пара починає танцювати вальс.

II ступінь: до танцюючої пари приєднуються інші пари

Кульмінація: всі танцівники виконують парні підтримки, а головні герої усвідомлюють свої почуття.

Розв'язка: пари розходяться, а Олексій та Анастасія продовжують танцювати, поки не закінчиться музика, після чого завмирають один навпроти одного.

2.3. Шляхи та методи реалізації творчого задуму. Сценарно-композиційний план

Епізод	Виконавці	Світло	Музичний матеріал	Кількість тактів	Хронометраж
<p>Експозиція</p> <p>На сцену з III правої куліси неспішним кроком, рухаючись паралельно з кулісами, виходить пара.</p> <p>Вони імітують розмову; дівчина тримає хлопця під руку, але на незначній відстані, демонструючи ніяковість та дистанцію.</p>	Одна дівчина та один юнак	Приглушене, з під світкою теплих кольорів – помаранчевого, жовтого	Запис звуків міста		20 секунд
<p>Зав'язка</p> <p>Лунають перші акорди музики і юнак запрошує дівчину до танцю.</p>	Одна дівчина	Приглушене, з під світкою теплих	«Попурі», Йоганн Штраус	4 т.	5 секунд

	та один юнак	кольорів – помаранчевого, жовтого.			
<p>I ступінь розвитку дій</p> <p>Вони просуваються до середини сцени вальсовим кроком, виконують по черзі привітання та починають танець. Спочатку вони виконують рухи один навпроти одного - похитування з поворотами, але потім юнак бере ініціативу в свої руки і вони починають взаємодіяти в парі. Юнак прокручує дівчину під рукою спочатку в одну сторону, а потім в іншу. Вони виконують кілька комбінацій та починають кружляти</p>	Одна дівчина та один юнак	Світло трохи яскравіше, проте ще не денне; софіти доповнюють атмосферу кольоровою підсвіткою	«Попурі», Йоганн Штраус	104 т.	1 хвилина, 46 секунд

<p>в вальсі по колу посередині сцени, час від часу виконуючи підтримки. Потім вони зупиняються посередині залу та виконують комбінації. А після цього юнак відводить дівчину до краю сцени на навпроти II лівої куліси.</p>					
<p>II ступінь розвитку дій</p> <p>З II правої та лівої та III правої та лівої куліс вальсовим кроком в повороті виходять юнаки; соліст приєднується до них . Потім до них приєднуються їхні партнерки. Вони виконують комбінації в парах, міняються місцями. Потім утворюють два кола, і кружляють по цих траєкторіях; виконують</p>	<p>Шість юнаків та шість дівчат</p>	<p>Яскраве денне світло</p>	<p>«На прекрасному блакитному Дунаї» та «Весняні голоси » Йоганна Штрауса</p>	<p>200 т.</p>	<p>8 хвилини, 5 секунд</p>

<p>комбінації та підтримки. З двох кіл вони розходяться в дві колони , де виконують інші комбінації.</p> <p>Музика змінюється, і пари продовжують танцювати, інколи міняючись місцями та змінюючи малюнки танцю. В певний момент музика сповільнюється.</p>					
<p>Кульмінація</p> <p>Темп музики поступово прискорюється і пари виконують швидкі та технічно складні підтримки, після чого всі, крім солістів, виходять за куліси.</p>	<p>Шість юнаків та шість дівчат</p>	<p>Яскраве денне світло та кольорові софіти.</p>	<p>«На прекрасному блакитному Дунаї» Йоганн Штраус</p>	<p>8 т.</p>	<p>15 секунд</p>
<p>Зав'язка</p>	<p>Один юнак та</p>	<p>Приглушене тепле світло</p>	<p>«Пісня Любові» Йоганн Штраус</p>	<p>94 т.</p>	<p>1 хвилина, 30 секунд</p>

<p>Соліст та солістка продовжують танцювати набагато спокійніше, демонструючи почуття закоханості, що виникло в них під час танцю. Зрештою, вони завмирають один навпроти одного.</p>	<p>одна дівчина</p>				
---	---------------------	--	--	--	--

2.4. Характеристика дійових осіб

Герої постановки вперше зустрічаються у Відні, під час відпустки та, познайомившись, йдуть на перше побачення.

Анастасія – врівноважена і вродлива дівчина. Вона кмітлива, дуже відповідальна і серйозна, але сприймає побачення не більше, ніж можливість провести час приємно – дівчина не вірить в кохання з першого погляду, проте це тільки захисна реакція. Насправді вона мрійлива та чуйна, проте спочатку намагається цього не показувати. Анастасія доволі сором'язлива, і ця сором'язливість приховує її палку натуру. Під час танцю вона розкривається та показує себе справжню – щиру, чарівну, витончену, життєрадісну. Здатну віддатись емоціям та захопленню. Врешті решт, саме через це Олексій і закохується в неї.

Олексій – серйозний молодий чоловік. В звичайному житті він дуже зосереджений на роботі, працює без відпочинку і часто не помічає нічого навколо себе. Під час відпустки він хоче відволіктись від усього, бо почувається дуже втомленим – саме для цього він запрошує на побачення симпатичну Анастасію, яка здається йому цікавою співрозмовницею. Коли він запрошує дівчину на танець, то несподівано відкриває для себе те, що досі здатен на спонтанні, романтичні вчинки. Кружляючи Анастасію в танці, він починає знову почуватись живим – його охоплює дитяче захоплення граційною дівчиною, яку він підтримує і скеровує в ході танцю. Він стає відкритішим та щирим – вільно виявляє свої емоції, не боїться здатись занадто чутливим. Навпаки – саме ця відкритість і приваблює Анастасію, адже здатність показати себе справжнього є проявом сили та мужності. Він ненадовго скидає з себе відповідальність, через що стає впевненішим в собі і згадує для себе про радощі життя, які довго ігнорував, занурившись в роботу. В кінці кінців, він дозволяє собі закохатись, і дивується тому, як один танець розділив його життя на «до» та «після». Але цей урок він засвоює швидко, і не збирається знову втрачати свій шанс на щастя.

Дівчата. Дівчата в хореографічній постановці « Вальс під віденськими зорями» є уособленням грації, легкості, чарівності та легкого романтичного настрою.

Юнаки. Образ юнаків, які танцюють віденський вальс, визначається елегантністю, стильністю та вмінням долати танцювальний простір із грацією. Це вираження їхнього вміння виражати почуття та створювати атмосферу романтики на танцювальному паркеті.

- 2.5. Музичний матеріал, його особливості

Музичний супровід в хореографічній постановці «Вальс під віденськими зорями» складається з чотирьох вальсових композицій, які належать до спадщини класичної музики, так як їх авторами є Йоганн Штраус, його батько та брат. Що характерно, усі композиції мають музичний розмір $\frac{3}{4}$.

Перша музична композиція. Штраус «Попурі" або "Штраус Галоп" (Strauss Potpourri або Strauss Galop) — це музичний відрізок, який об'єднує мелодії різних творів композиторів з родини Штраусів, зазвичай Йоганна Штрауса (сина), Йоганна Штрауса (старшого), і Йозефа Штрауса. Це веселий та енергійний музичний відрізок, який включає у собі найпопулярніші мелодії та мотиви вальсів, полонезів, галопів і т.д. "Штраус Попурі" часто використовується в різних музичних виставах, концертах або на балах. Виконавці можуть використовувати цей формат, щоб весело та креативно представити різноманітні музичні теми Штраусів, дозволяючи слухачам отримати задоволення від великої кількості знайомих мелодій в короткому проміжку часу. «Попурі» складається з коротких фрагментів, які швидко переходять один в один, створюючи динамічний та веселий ефект. Це відмінно підходить для великих вистав та розважальних програм, де мета — забезпечити слухачам найкращі та найвідоміші мелодії композиторів Штраусів в зручному форматі.

Друга музична композиція .Вальс "На прекрасному блакитному Дунаю" є однією з найвідоміших та найпопулярніших композицій

австрійського композитора Йоганна Штрауса сина. Офіційна назва цієї композиції — "An der schönen blauen Donau", що перекладається як "На прекрасному блакитному Дунаю". Вона була написана у 1866 році. "На прекрасному блакитному Дунаю" став однією з його найвдалиших та найпопулярніших творів, яка відіграла важливу роль у його творчому успіху. Історія створення цього вальсу пов'язана з певними обставинами. У 1866 році Австрія вступила в війну проти Пруссії та Італії. В цей час Штраус був у Фельдкірху, де він диригував своїм оркестром. Під час відпочинку в одному з місцевих парків Штраус отримав ідею написати вальс, який відобразить його враження від річки Дунаю, яка протікає через Відень. Вальс "На прекрасному блакитному Дунаю" був представлений публіці вперше під час великого концерту в Відні в 1867 році. Композиція швидко стала надзвичайно популярною, і "На прекрасному блакитному Дунаю" став важливим символом віденського вальсу. Він має три частини і три теми - Це типова структура для вальсу, але Штраус вдало поєднав у цьому творі елегантність та чарівність. Вальс Штрауса здобув широку популярність як в концертному виконанні, так і в обробках для різних інструментальних та вокальних ансамблів [21].

- **Третя музична композиція . « Весняні голоси» («Frühlingsstimmen")** Йоганна Штрауса сина - це вальс, який несе в собі весняну свіжість та емоційність. Вальс був написаний у 1883 році, і в той час відзначався великою популярністю Штрауса сина серед віденської публіки. Композитор випустив його під час зростання своєї слави та популярності як "Король вальсів". Характерна мелодія: Вальс виділяється чарівною мелодією, яка передає весняний настрій і відчуття радості. Це твір, який викликає позитивні емоції та асоціюється з красою природи, що прокидається до життя під час весняного періоду. Присутність жіночого хору в творі створює додатковий шар гармонії і вишуканості. Використання інструментів та оркестрових кольорів підкреслює музичну геніальність композитора. Використання у сучасності: Музика вальсу продовжує залишатися актуальною, і її можна почути у різних виконаннях, включаючи концертні програми, записи та живі виступи. Вплив

на мистецтво та культуру: "Frühlingsstimmen" відомий своїм впливом на мистецтво та культуру. Його використовують у фільмах, телевізійних передачах, рекламних кампаніях та інших проектах, де необхідно передати атмосферу світла, тепла та радості. Цей вальс не лише втілює в собі кращі традиції віденської музики, а й залишається джерелом натхнення для слухачів і музикантів по всьому світу.

Четверта, заключна музична композиція. Вальс "Любов" (Liebesliederwalzer), Op. 114, який був написаний Йоганном Штраусом (сином). Цей вальс відомий своєю романтичною та емоційною музикою, яка часто асоціюється з темою кохання. "Любов" входить до числа танцювальних композицій, що були популярними в Австро-угорському імператорстві наприкінці 19-го століття. Він став відомим завдяки своїй грайливій мелодії та елегантному розкладу, що додає романтичність та легкість.

2.6. Опис костюмів

Костюми в хореографічній композиції «Вальс під віденськими зорями» підбирались таким чином, щоб підкреслити атмосферу грандіозності, витонченості піднесеності справжнього віденського вальсу, в яку перенеслися головні герої постановки. Дівочі костюми мали підкреслювати граційність та легкість виконавиць, їх жіночність та чарівність, а костюми юнаків – їхню мужність, здатність підтримувати та направляти партнерку.

Костюм солістки

Костюм солістки складається з сукні, прикрас та взуття. Сукня – біла, легка, без бретельок. Талію підперезує атласний рожевий пасок, а верхня частина сукні прикрашена блискітками. З прикрас на ній – атласні рукавички, до лікті, рожева шифонова квітка, яка прикрашає зачіску, та сріблясте намисто. Взуття - бальні туфлі срібного кольору.

Костюм соліста

Соліст одягнений в смокінг темно-синього кольору. Він складається з таких предметів одягу:

- Біла сорочка
- Темно-сині брюки
- Чорний широкий пояс
- Чорний метелик на шию
- Чорні бальні туфлі
- Темно-синій довгий піджак

Костюм дівчат

Костюм дівчат складається з білої легкої сукні, головного убору, взуття та прикрас (Дод. Г.). Верх сукні закріплений на тонких бретельках, виріз V-образний. Витончений волан, прикріплений від талії вгору до лівої бретельки, огинає плече та закріплюється аналогічним чином на спині. Талія підперезана синім атласним поясом. Починаючи від лінії стегна вгору тканина сукні прикрашена сріблястими зигзагоподібними смужками. Нижня частина являє собою багат шарову спідницю, кожен шар якої призьбираний воланами. Доповненням до сукні є пишні фатинові рукава, які прикріплюються до передпліч та збираються на зап'ястках синьою атласною стрічкою в тон поясу. Взуття – срібні бальні туфлі. Прикрасою для голови є об'ємна фатинова квітка, яка кріпиться до зачіски збоку. Доповнює образ сріблясте намисто з бутафорських дорогоцінних каменів.

Костюм юнаків

Костюм юнаків – це також смокінг, проте чорного кольору (Дод. Д). До його складу входять:

- Біла сорочка
- Чорні брюки
- Чорний широкий пояс

- Чорний метелик на шию
- Чорні бальні туфлі
- Чорний довгий піджак
-

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2.

Другий розділ починається обґрунтуванням вибору теми та детального лібрето постановки «Вальс під віденськими зорями». Далі слідує ідейно-тематичний аналіз - чітке визначення теми, ідеї та надзавдання.

В другому розділі є розписана драматургічна побудова постановки, визначена за всіма законами драматургії. Після, за принципами драматургічної побудови написаний сценарно-композиційний план, в якому розписана дії, які відбуваються на сцені, кількість виконавців, світлове оформлення, частини музичного супроводу, які відповідають певній частині танцю, кількість їх тактів та тривалість.

В розділі наявна детальна характеристика образів головних героїв. Також є опис музичного супроводу, його походження, музичний розмір, особливості емоційного забарвлення.

Завершує розділ опис костюмів головних героїв постановки та решти учасників. Костюми зумовлені специфікою виконання вальсу та підкреслюють особистісні риси головних героїв.

ВИСНОВКИ

Задля написання кваліфікаційної роботи на тему «Вальс та його трансформація в українській хореографічній культурі», була проведена велика та ємна дослідницька робота. Необхідно було проаналізувати походження вальсу, його історію та розвиток як в інших країнах, так і в Україні, щоб зрозуміти його вплив на хореографічну культуру нашої держави. Визначити його характерні особливості та відмінності кожного виду вальсу один від одного, щоб запобігти помилкам при створенні постановки. Оцінити масштаби його інтеграції в інші сфери мистецтва. Вся здобута інформація надихала на створення хореографічної постановки та спрямовувала роботу в необхідне для її успіху русло.

В першому підпункті першого розділу міститься інформація про історію вальсу, його розвиток в різних країнах. Подана інформація про композиторів, які створювали вальсову музику, чим сприяли його розвитку: Й. Штраус, Ф. Шопен, І. Дунаєвський, П. Майборода, М. Лисенка, В. Івасюка, К. Данькевича. Проаналізована історія віденських балів та їх значення і в Австрії і в Україні.

В другому підпункті Досліджено історію створення балетів «Великий вальс» М. Трегубова та «Віденський вальс» А. Рехвіашвілі. Проаналізовані особливості лібрето, вказано внесок людей, які сприяли створенню балетів: композиторів, художників, виконавців головних партій.

Також, в першому розділі, третьому підпункті міститься інформація про особливості видів вальсів – їх основні рухи, музичний супровід, манера виконання лексики та лексичні відмінності.

Окрім того, в четвертому пункті була здійснена оцінка впливу вальсу на інші види мистецтва : кінематограф, образотворче мистецтво, музичне мистецтво.

В другому розділі міститься вся необхідна інформація про художньо-аналітичні основи реалізації творчого задуму хореографічної постановки «Вальс під віденськими зорями». Це і лібрето, і драматургічна побудова, і детально розписаний сценарно-композиційний план. Присутня чітко розписані ідея, тема, та надзавдання постановки. Для кращого розуміння задуму постановки розписано образи головних героїв.

Міститься опис музичного супроводу, його історія створення та характеристики. Для створення хореографічної композиції «Вальс під віденськими зорями» було використано твори Й. Штрауса (сина): «Попурі», «На прекрасному блакитному Дунаї», «Весняні голоси», «Вальс Любов».

Заключним пунктом в другому розділі є опис костюмів. Костюми в хореографічній постановці створені з урахуванням особливостей виконання вальсу та з оглядом на традиційне врання на віденських балах. Для дівчат це білі сукні, а для юнаків – смокінги.

Загалом, завдання кваліфікаційної роботи виконані, його мета – дослідити та проаналізувати трансформацію вальсу в українській хореографічній культурі, досягнута.

Вальс займає значуще місце у світовій хореографії, як символ романтики, елегантності і грації. Його роль в хореографії розглядається з різних перспектив, від класичного балету до сучасних танцювальних вистав і соціальних танців. Він є частиною соціального життя звичайних людей, не обов'язково пов'язаних з професійною хореографією, є частиною музичних та театральних вистав. Вальс не застиг в розвитку – він постійно еволюціонує, трансформуючись в сучасній хореографії, набуваючи нових форм та значень.

У підсумку, вальс, безперечно, впливав, впливає, і впливатиме на розвиток хореографії, вносячи свою унікальну енергію та емоційність у різноманітні аспекти танцю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бальні танці. Українські реферати. URL: https://reff.net.ua/33339-Bal_nye_tancy.html (дата звернення: 01.12.2023).
2. Вальс: історія та особливості одного з найвідоміших бальних танців. Дім і сім'я. URL: <https://fotocvetov.com/allinnews/muzruk&if&uu/info/vals/uk/vals-vals-istoria-ta-osoblivosti-odnogo-z-najvidomishih-balnih-tanciv/> (дата звернення: 05.12.2023).
3. Вальс: історія та особливості одного з найвідоміших бальних танців. <https://uk.perish.info/>. URL: <https://uk.perish.info/2038-waltz-history-and-features-of-one-of-the-most-famous.html>.
4. Великий вальс, фільм 1938. KinoFilms.ua – кіноафіша, квитки онлайн, новини кіно. URL: <https://www.kinofilms.ua/movie/3010/> (дата звернення: 06.12.2023).
5. Віденський бал. www.wikidata.uk-ua.nina.az. URL: https://www.wikidata.uk-ua.nina.az/Віденський_бал.html (дата звернення: 06.12.2023).
6. Дивовижне мереживо танцю «Метелиця». Миколаївський обласний центр народної творчості. URL: <https://ocnt.com.ua/divovizhne-merezhivo-tancyu-metelicya/> (дата звернення: 07.12.2023)
7. ДП «Редакція газ. «Голос України». Ігор Шамо. Увічнений у пісні. Голос України - газета Верховної Ради України. URL: <http://www.golos.com.ua/article/327992> (дата звернення: 22.11.2023)
8. Ельяш, М. (1957, 26 жовтня). «Великий вальс»: Новий балет у театрі опери та балету. Вільна Україна, с. 4.
9. Історія виникнення вальсу :: Грація. Грація. URL: <https://gratsiya08.webnode.com.ua/istoriya-viniknennya-valsu/> (дата звернення: 15.11.2023)
10. Історія пісні «Як тебе не любити, Києве мій!». Історії українських пісень та світових хітів. URL: <https://songs.in.ua/yak-tebe-ne-lyubyty-kyeve-miy/> (дата звернення: 08.11.2023)
11. Історія танцю “вальс” – Факультет хореографічного мистецтва. Факультет хореографічного мистецтва. URL: <https://dance.knukim.edu.ua/istoriya-tancyu-vals/> (дата звернення: 05.11.2023).

- 12.Йоган Штраус біографія скорочено - Dovidka.biz.ua. Dovidka.biz.ua.
URL: <https://dovidka.biz.ua/yogan-shtraus-biografiya-skorocheno/> (дата звернення: 07.11.2023).
- 13.Повідомлення про вальс - опис, характеристика. Моя освіта.
URL: <https://moyaosvita.com.ua/mustectvo/povidomlennya-pro-vals-opis-karakteristika/> (дата звернення: 07.12.2023).
- 14.Поліщук Т. "Віденський вальс без вальсу". day.kyiv.ua.
URL: <https://day.kyiv.ua/article/taym-aut/videnskyu-vals-bez-valsu> (дата звернення: 21.11.2023).
15. Прем'єра балету. Royal Design (RD).
URL: <https://royaldesign.ua/ru/world-premiere-viennese-waltz-primaballerina-national-opera-ukraine-kristina-shishpor-premiere-berlin-dinutamazlaru.bXnbb/> (дата звернення: 21.11.2023).
- 16.Радіо П'ятниця | За перемогу! | Артист ENLEO представляє символічну пісню "вальс під вибухи". Радіо П'ятниця | За перемогу!.
URL: <https://radiopyatnica.com.ua/news/artist-enleo-predstavlyaye-simvolichnu-pisnyu-vals-pid-vibuhi> (дата звернення: 08.12.2023).
17. Учасники проектів Вікімедіа. Вальс із Баширом – Вікіпедія. Вікіпедія.
URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Вальс_із_Баширом (дата звернення: 07.11.2023).
- 18.Учасники проектів Вікімедіа. Віденський бал – Вікіпедія. Вікіпедія.
URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Віденський_бал (дата звернення: 07.12.2023).
- 19.Учасники проектів Вікімедіа. Йоганн Штраус (син) – Вікіцитати. Вікіцитати.
URL: [https://uk.wikiquote.org/wiki/Йоганн_Штраус_\(син\)](https://uk.wikiquote.org/wiki/Йоганн_Штраус_(син)) (дата звернення: 07.11.2023).
- 20.Учасники проектів Вікімедіа. Київський вальс – Вікіпедія. Вікіпедія.
URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Київський_вальс (дата звернення: 18.11.2023).
- 21.Учасники проектів Вікімедіа. На прекрасному блакитному Дунаї – Вікіпедія. Вікіпедія.
URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/На_прекрасному_блакитному_Дунаї (дата звернення: 04.10.2023).
- 22.Учасники проектів Вікімедіа. Повільний вальс – Вікіпедія. Вікіпедія.
URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Повільний_вальс (дата звернення: 15.11.2023).
- 23.Учасники проектів Вікімедіа. Список творів Миколи Лисенка – Вікіпедія. Вікіпедія.

- URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Список_творів_Миколи_Лисенка (дата звернення: 03.12.2023).
24. Учасники проєктів Вікімедіа. Хісайсі Дзьо – Вікіпедія. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Хісайсі_Дзьо (дата звернення: 04.12.2023).
25. Учасники проєктів Вікімедіа. Ян Тірсен – Вікіпедія. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Ян_Тірсен (дата звернення: 05.12.2023).
26. Черненко М. М. *Дювів'є Жюльєн* // *Режисерська енциклопедія. Кіно Європи /Склад. Черненко М. М.* — М.: Материк, 2002. — С. 64—65. — ISBN 5-85646-077-4.
27. Чурпіта Т. М. Балет «Великий вальс» у постановці Миколи Трегубова | Танцювальні студії. Танцювальні студії. URL: <http://dancestudios.knukim.edu.ua/article/view/188817> (дата звернення: 13.11.2023).
28. *Contributeurs aux projets Wikimedia. Bal masqué à l'opéra – Wikipédia. Wikipédia, l'encyclopédie libre.* URL: https://fr.wikipedia.org/wiki/Bal_masqué_à_l'opéra (date of access: 05.12.2023).
29. *Danse à la ville - Auguste Renoir | Musée d'Orsay. Musée d'Orsay.* URL: <https://www.musee-orsay.fr/en/artworks/danse-la-ville-1160> (date of access: 05.12.2023).
30. Enleo видав сингл "Вальс під вибухи" | Новини | Промінь. Головна | Українське радіо. URL: <https://ukr.radio/news.html?newsID=101831> (дата звернення: 01.12.2023).
31. *La Valse | Musée Camille Claudel. Musée Camille Claudel |.* URL: <https://www.museecamilleclaudel.fr/fr/collections/la-valse> (date of access: 02.12.2023).
32. *Österreichische UNESCO-Kommission — Nationalagentur für das Immaterielle Kulturerbe — Österreichisches Verzeichnis.* Архів оригіналу за 21 вересня 2011. Процитовано 30 серпня 2011.
33. *Pierre-Auguste Renoir - Suzanne Valadon - Dance at Bougival.jpg – Вікіпедія. Вікіпедія.* URL: https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Файл:Pierre-Auguste_Renoir_-_Suzanne_Valadon_-_Dance_at_Bougival.jpg (дата звернення: 03.12.2023).
34. Ukrinform. У Києві відбувся традиційний Віденський бал. Укрінформ - актуальні новини України та світу. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-kyiv/2680604-u-kievi-vidbuvsja-tradicijnij-videnskiy-bal.html> (дата звернення: 10.11.2023).

- 35.Ukrinform. Хлопчики окремо, дівчатка – теж окремо, або Як Сталін гендер у школі ділив. Укрінформ - актуальні новини України та світу. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3099058-hlopciki-okremo-divcatka-tez-okremo-abo-ak-stalin-gender-u-skoli-diliv.html> (дата звернення: 22.11.2023).
- 36.Viva, Пуччіні! – Слово Просвіти. Слово Просвіти. URL: <http://slovo-prosvity.org/2018/12/20/viva-puchchini/> (дата звернення: 07.12.2023).

ДОДАТКИ

Додаток А

Додаток Б

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНА ОПЕРА УКРАЇНИ імені Т. Г. ШЕВЧЕНКА

Йоганн Штраус (батько),
Йоганн Штраус (син),
Йозеф Штраус

Віденський вальс

Балет на 2 дії

Лібрето
Аніко Рехвіашвілі

Музична композиція
Олексія Баклана

20 листопада 19⁰⁰

КВИТКИ ПРОДАЮТЬСЯ У КАСАХ ТЕАТРУ
Телефон для довідок та бронювання – 455 9087
Адміністратор – 234 7165
Придбання та бронювання електронних квитків:
www.opera.com.ua

Франц, композитор – **Костянтин ПОЖАРНИЦЬКИЙ** Диригент – **Аллін ВЛАСЕНКО**,
Аннелі, його наречена – **Катерина АЛАЄВА** народний артист України
Карла, знаменита балерина – **Олена ФІЛІП'ЄВА**,
народна артистка України

Граф Кайзерлінг, шанувальник Карли – **Ян ВАНЯ** Балетмейстер-постановник – **Аніко РЕХВІАШВІЛІ**,
Тіролець – **Дмитро ЛУК'ЯНЕЦЬ** народна артистка України
Кондитер – **Ярослав ДУДКІН** Художник-постановник – **Анатолій ІКОННІКОВ**
Друзі Франца – **Сергій ТИХИЙ, Максим КОВТУН** Балетмейстери-репетитори – **Валентина КАЛИНОВСЬКА**,
Квіткарки, подружки Аннелі – **Катерина ДІДЕНКО, Олена БОЯРКО** народна артистка СРСР,
Олег ТОКАР народний артист України

Режисери, які ведуть виставу – **Ганна ПОТАПОВА, Олег ТОКАР**

Додаток В

Додаток Г

Додаток Д

